

PORADNIK JĘZYKOWY

MIESIĘCZNIK ZAŁOŻONY W R. 1901
PRZEZ ROMANA ZAWILIŃSKIEGO
ORGAN TOWARZYSTWA KULTURY JĘZYKA

1

(810)

2024

Zarząd Główny
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa
Wydział Polonistyki – Uniwersytet Warszawski
<http://www.tkj.uw.edu.pl>

TOWARZYSTWO KULTURY JĘZYKA
DOM WYDAWNICZY ELIPSA
WARSZAWA

KOLEGIUM REDAKCYJNE

dr hab. Wanda Decyk-Zięba (redaktor naczelny), dr hab. Jolanta Chojak,
dr hab. Monika Kresa (zastępca redaktora naczelnego),
dr Ewelina Kwapiień, prof. dr hab. Radosław Pawelec, dr Marta Piasecka

RADA REDAKCYJNA

dr hab. Wanda Decyk-Zięba (przewodnicząca, Warszawa),
doc. dr Mirosław Dawlewicz (Wilno – Litwa),
prof. dr hab. Stanisław Dubisz (Warszawa),
prof. dr hab. Alla Kozhinowa (Mińsk – Białoruś),
prof. dr hab. Ałła Krawczuk (Lwów – Ukraina),
prof. dr hab. Andrzej Markowski (Warszawa),
prof. dr hab. Alicja Nagórko (Berlin – Niemcy),
prof. dr Marta Pančiková (Bratysława – Słowacja),
prof. dr hab. Józef Porayski-Pomsta (Warszawa),
prof. dr hab. Danuta Rytel-Schwarz (Lipsk – Niemcy),
prof. dr Olga Šapkina (Moskwa – Rosja),
prof. dr hab. Hélène Włodarczyk (Paryż – Francja)

Sekretarz Redakcji

dr Aleksandra Żurek-Huszcz

Redaktor naukowy zeszytu

dr hab. Wanda Decyk-Zięba

Redaktor językowy

Anna Sośnicka

Tłumacz

Marta Falkowska

Korektor

Halina Maczunder

Adres redakcji

00-189 Warszawa, ul. Inflancka 15/198

<http://www.poradnikjezykowy.uw.edu.pl>; e-mail: poradnikjezykowy@uw.edu.pl

Dział Handlowy DW ELIPSA: tel. (48) 22 635 03 01, e-mail: sklep@elipsa.pl

Księgarnia internetowa: <http://www.elipsa.pl>

Czasopismo afiliowane przy Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego

Czasopismo jest rejestrowane na listach ERIH i ICI Journals Master List,
indeksowane – w bazach Scopus, CEEOL, Pol-index, Scholar Google, EBSCO

Zeszyt opublikowany w wersji pierwotnej

Publikacja online jest bezpłatna. Wszystkie artykuły wydawane są na zasadzie wolnego dostępu
i na licencji CC BY 4.0 (Creative Commons – Uznanie autorstwa),
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.pl>.

Przesłanie artykułu do recenzji oznacza zgodę na jego udostępnienie na tej licencji

Wydawanie czasopisma w latach 2022–2024 jest dofinansowane przez Ministra Edukacji i Nauki
w ramach programu „Rozwój czasopism naukowych” (umowa nr RCN/SP/0607/2021/1)

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Publikacja dofinansowana ze środków Uniwersytetu Warszawskiego

© Copyright by Towarzystwo Kultury Języka and Dom Wydawniczy ELIPSA,
Warszawa 2024

PL ISSN 0551-5343

Ark. wyd. 10,1. Ark. druk. 8,1. Papier offsetowy 80 g/m²

Eglė Gudavičienė

Uniwersytet Wileński

egle.gudaviciene@ff.vu.lt

ORCID: 0009-0007-8819-5752

SYTUACJA JĘZYKA POLSKIEGO NA LITWIE: ANALIZA LITEWSKIEGO DYSKURSU MEDIALNEGO

1. WSTĘP

Zgodnie z wynikami spisu powszechnego ludności i mieszkań Republiki Litewskiej w 2021 r. na Litwie mieszkało około 2 mln 810 tys. osób, w tym 432 tys. przedstawicieli mniejszości narodowych. Według danych Departamentu Statystyki (*Lietuvos gyventojai 2021 metais*) 6,5% mieszkańców kraju stanowili Polacy, 5% – Rosjanie, 1% – Białorusini, 0,6% – Ukraińcy¹, 0,1% – Żydzi i inni. Zatem około 15% całkowitej populacji Litwy stanowiły osoby narodowości innych niż litewska. Największe skupisko Polaków znajduje się we wschodniej części Litwy: w rejonach solecznickim, wileńskim, trockim i święciańskim. Na Litwie wspólnoty narodowe, zwłaszcza te, które mieszkają tutaj od dawna, mają możliwość nauczania swoich dzieci języka ojczystego, historii własnego narodu i pielęgnowania swojej kultury. Ponadto istnieją przedszkola i szkoły ogólnokształcące, w których edukacja jest organizowana nie tylko w języku litewskim, ale także w językach mniejszości narodowych. W roku akademickim 2020/2021 nauczanie w językach mniejszości narodowych na Litwie odbywało się w 95 szkołach ogólnokształcących: w 45 – w języku polskim, w 7 – w języku rosyjskim i polskim, w 5 – w języku litewskim i polskim, w 3 – w języku litewskim, rosyjskim i polskim (*Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizė 2022*).

Na Litwie obowiązują ustawy i inne dokumenty istotne dla funkcjonowania wspólnot narodowych, dotyczące różnych aspektów użycia języków: statusu językowego, zasad rozpatrywania podań i skarg oraz obsługi osób w instytucjach administracji publicznej w języku innym niż państwowy, zasad zapisu i zmiany imienia i nazwiska, założeń oświaty dla mniejszości narodowych itp. Warto zaznaczyć, że

---

¹ Od wybuchu wojny w Ukrainie w 2022 r. liczba Ukraińców znacznie wzrosła, przybyło ponad 82 tysiące uchodźców wojennych (online: <https://osp.stat.gov.lt/ukraine-dashboards>, dostęp: 20.10.2023).

istnieje dokument dotyczący strategii rozwoju oświaty dla mniejszości polskiej na Litwie – *Dėl Lietuvos lenkų tautinės mažumos švietimo raidos strategijos patvirtinimo* (10.05.2005. Nr. 814). Należy podkreślić, że ów rozwój opiera się na umowach bilateralnych między Litwą a Polską.

Na Litwie język polski jest językiem mniejszości narodowej, a jego użycie i prawa językowe jego użytkowników są określone w różnych litewskich aktach prawnych (*Tautinių mažumų teisinis reglamentavimas* 2020). Według wyników litewskiego spisu powszechnego (Lietuvos gyventojai 2021 metais) 78,7% Polaków posługiwało się językiem polskim jako językiem ojczystym, a niektórzy z nich zadeklarowali dwa języki ojczyste. Ogółem 7,9% mieszkańców Litwy mówiło po polsku, 8% – po niemiecku i 1,9% – po francusku.

Dyskurs medialny dostarcza badaczowi wiarygodnych danych empirycznych dotyczących opinii publicznej. Dyskurs medialny na temat aktualiów języka polskiego nie tylko ukazuje istotne kwestie związane z jego użyciem, lecz także odzwierciedla dominujące w społeczeństwie postawy wobec tego języka. Celem niniejszego artykułu jest zidentyfikowanie, w jakich kontekstach tematycznych omawiany jest język polski w najpopularniejszych na Litwie internetowych portalach informacyjnych, oraz przeanalizowanie, jak jest przedstawiana w mediach sytuacja nauczania, uczenia się i używania języka polskiego z uwzględnieniem praw jego użytkowników. W celu pokazania, w jaki sposób język polski i związane z nim sprawy są przedstawiane w litewskim dyskursie medialnym, postanowiono zbadać podstawowe narracje używane przez dziennikarzy oraz zidentyfikować modele argumentacji stosowane zarówno przez nich, jak przez osoby publiczne udzielające wywiadów.

2. PODSTAWY TEORETYCZNE I METODOLOGIA

Media pokazują wycinek współczesnej rzeczywistości związany z konkretną kwestią, wydarzeniem lub procesem. Zazwyczaj na treści informacyjne składają się aktualia społeczne oraz opinie, analizy i oceny dotyczące poruszonych tematów. Według C. Collena (2010) media odzwierciedlają i wzmacniają pewne normy społeczne. Materiały medialne na temat języka nie wynikają z codziennych spraw, nie pojawiają się każdego dnia, tylko stają się istotne jedynie w określonym kontekście, gdy coś się dzieje w polityce, kulturze, edukacji lub innych dziedzinach. Sposób relacjonowania wydarzeń tworzy dyskurs publiczny, przedstawia wydarzenie w sposób problematyczny lub kontrowersyjny oraz formuje określone postawy odbiorców (Cramer 2011). Ważny jest również gatunek dziennikarski zastosowany do omówienia wydarzeń, a także sposób, w jaki przedstawiono sprawę, wybór osób, których poglądy przekazano, oraz zakładany wpływ na odbiorców. (Dijk 2008; Silverstein, Urban 1996; Duranti, Goodwin 1992). Współczesne media stały się miejscem, w którym

prezentowany jest szeroki zakres problemów społecznych, również kontrowersyjnych, przez co dziennikarze zyskują moc regulowania nastrojów społecznych (Dascal 2005; Cramer 2011). W ten sposób postawy odbiorców wobec omawianych kwestii są formowane pośrednio i bezpośrednio (Baker 1992).

Chociaż używanie języka polskiego w wielu dziedzinach życia na Litwie jest określone przez różne akty prawne, dochodzi do sporów o interpretację niektórych sformułowań, z biegiem czasu ujawniają się wciąż nowe problemy, które wymagają rozwiązań. W niniejszym artykule przedstawiono obraz języka polskiego, który uzyskano przez analizę materiałów z litewskich portali informacyjnych. Niniejsze badania jakościowe zostały przeprowadzone zgodnie z metodą analizy mediów (ang. *media framing analysis*) D. Gilesa i R. Shawa (2009) oraz zgodnie ze strategiami badania powtarzających się argumentacji (Reisigl, Wodak 2001) stosowanymi w krytycznej analizie dyskursu². W poszukiwaniu struktur argumentacyjnych analizuje się tu sam język narracji używany do opisu głównych wydarzeń, kontekstów tematycznych i postaci. Aktualne kwestie związane z językiem polskim są omawiane w szerszym kontekście społecznym i kulturowym z odniesieniem do obszerniejszych dyskusji.

W tym celu wybrano trzy najpopularniejsze na Litwie portale internetowe: delfi.lt, 15min.lt, lrt.lt³. Teksty artykułów zostały wyekscerpowane za pomocą narzędzia Google Chrome Web Scraper. Do badania wytypowano artykuły z lat 2019–2023, w których przynajmniej raz pojawia się kolokacja „lenkų kalb*“ (tłum. „język polsk*“)⁴. Taka automatyczna ekstrakcja danych za pomocą narzędzia Web Scraper pozwala na zebranie danych w krótkim czasie, bez konieczności usuwania niepotrzebnych części artykułów (np. reklam, zdjęć itp.), jaka zachodzi w przypadku ręcznego kopiowania tekstów z portali informacyjnych. Łącznie zbadano 72 artykuły: 39 artykułów z portalu lrt.lt, 23 artykuły z portalu delfi.lt, 10 z portalu 15min.lt. W badanym okresie można wyróżnić kilka istotnych wydarzeń społecznych oraz sytuacji związanych z tematem badań: najczęściej poruszano temat nauczania języka polskiego jako obcego w kontekście wojny w Ukrainie (24 artykuły), omawiano nauczanie i poziom znajomości języka litewskiego w szkołach mniejszości narodowych (15 artykułów), wyniki kształcenia uczniów w tych szkołach (12 artykułów), występowanie napisów w języku polskim w litewskim krajobrazie językowym (7 artykułów), sprawy sądowe dotyczące używania języka polskiego (5 artykułów), a także inne tematy⁵ (9 artykułów).

² Zob. badanie J. Ruzaitė (2017) dotyczące postaw Litwinów wobec języka angielskiego przeprowadzone na podstawie zmodyfikowanego modelu analizy dyskursu M. Reisigla i R. Wodak.

³ Według Baltic Gemius najpopularniejszymi portalami informacyjnymi w 2020 r. były delfi.lt, 15min.lt, lrt.lt (online: <https://rating.gemius.com/lt/tree/59>, dostęp: 20.05.2023).

⁴ W 2022 r. przeprowadzono podobne badanie w celu przeanalizowania dyskursu medialnego pod względem postaw wyrażanych bezpośrednio i pośrednio wobec języka litewskiego (Gudavičienė 2022).

⁵ W pozostałych dziewięciu artykułach pisano o tłumaczeniach książek z języka polskiego na litewski wydawanych na Litwie, o propozycji umożliwienia absolwentom polskich gimnazjów zdawania

Omawiam sposób konstruowania tych narracji i stosowane modele argumentacji. Najpierw analizuję dyskurs związany z aktualiami polskich szkół na Litwie: z osiągnięciami uczniów uczęszczających do tych szkół, w szczególności z poziomem znajomości oficjalnego języka litewskiego, z kwestią poprawy poziomu jego nauczania oraz z problemem zachowania małych szkół. Następnie przedstawiam temat nauczania języka polskiego jako obcego w litewskich szkołach, który stał się bardzo ważny w litewskich mediach po rozpoczęciu przez Rosję wojny w Ukrainie w lutym 2022 roku. Na końcu zostanie omówiony dyskurs prasowy dotyczący ustawodawstwa regulującego używanie języka polskiego, a mianowicie zagadnienia pisowni nazwisk w oficjalnych dokumentach, znajomości języków przez kierowników placówek oświatowych oraz obecności napisów w języku polskim w litewskim krajobrazie językowym.

3. POLSKIE SZKOŁY NA LITWIE

Temat, który dominuje w dyskursie litewskich mediów informacyjnych, to nauczanie języka litewskiego w polskich szkołach działających na Litwie. Łącznie przeanalizowano 27 artykułów, w których dziennikarze, politycy i eksperci z różnych dziedzin omawiają warunki uczenia się języka litewskiego i poziom jego nauczania w szkołach z językiem polskim jako wykładowym. Po zakończeniu sesji egzaminacyjnej litewskie media zazwyczaj publikują artykuły na temat wyników uczniów, którzy ukończyli szkoły dla mniejszości narodowych. Dotyczy to głównie egzaminu z języka litewskiego. W mediach zauważono, że istnieje znaczna różnica między wynikami uczniów niebędących rodzimymi użytkownikami języka a wynikami rodzimych użytkowników języka, chociaż w niektórych szkołach wyniki z innych przedmiotów, takich jak matematyka, są takie same lub nawet nieco wyższe niż średnia krajowa⁶.

O 0,6–1,2 punktu poprawiły się średnie wyniki z matematyki uczniów kształcących się w szkołach podstawowych z rosyjskim i polskim językiem wykładowym, w szkołach z polskim językiem wykładowym o tyleż wzrosły wyniki również z języka litewskiego i literatury⁷ (15min.lt, 26.12.2022).

---

egzaminu z języka ojczystego jako egzaminu państwowego, o niektórych etapach historii Litwy związanych z używaniem języka polskiego lub jego znajomością, o powstającym w tym czasie kanale TVP Wilno oraz o polskich podręcznikach dla szkół polskich.

⁶ Artykuły, które pojawiają się w tym okresie, przedstawiają ten problem bardziej jako fakt i raczej nie szukają jego przyczyn. Ministerstwo Edukacji, Nauki i Sportu przedstawia analizę problemu w publikacji *Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose* (2022), gdzie osiągnięcia uczniów skojarzono z miejscem zamieszkania. Krajowa tendencja w tym zakresie jest taka, że uczniowie ze szkół wiejskich uzyskują gorsze wyniki niż uczniowie ze szkół miejskich. Jednak to zjawisko tylko częściowo tłumaczy sytuację, ponieważ uczniowie szkół mniejszości narodowych w miastach również osiągają niższe wyniki niż uczniowie litewscy.

⁷ Oryg.: „Rusų ir lenkų kalbomis besimokančių mokinių pagrindinių ugdymo pasiekimų matematikos, o besimokiusių lenkų kalba – lietuvių kalbos ir literatūros – rezultatų vidurkiai pakilo 0,6–1,2 balo”.

Dziennikarze w swoich artykułach z lat 2021–2023 piszą o konieczności stworzenia uczniom ze szkół polskojęzycznych odpowiednich warunków do skuteczniejszej nauki języka państwowego, zaznaczając, że dzieci uczęszczające do takich szkół mają niewielki kontakt z Litwinami, zwykle przebywają w Nielitewskim środowisku językowym i mają łatwiejszy dostęp do informacji w języku ojczystym, rosyjskim lub innych językach niż w języku litewskim. Ważne jest stworzenie uczniom warunków do bliższych kontaktów z osobami litewskojęzycznymi i środowiskiem litewskim. Odzwierciedleniem zmieniającej się sytuacji w polskich szkołach są artykuły w prasie na temat dobrych praktyk w nauczaniu języka litewskiego w szkołach z polskim językiem nauczania. Jedną z takich szkół znajduje się w stolicy – jest to Gimnazjum im. Świętego Jana Pawła II w Wilnie. Dobre praktyki tej placówki są omawiane w litewskich mediach (Irt.lt), ponieważ w 2022 r. znalazła się ona w pierwszej dziesiątce gimnazjów w kraju (skok z 40 miejsca w ciągu jednego roku), a wyniki uczniów z języka litewskiego znacznie się poprawiły. Gimnazjum trafnie zidentyfikowało najważniejsze czynniki wpływające na znajomość języka litewskiego: duży wybór zajęć pozalekcyjnych i imprez w języku litewskim, aktywne zaangażowanie uczniów w życie społeczne miasta oraz współpraca ze szkołami litewskimi.

Wydarzenia organizowane przez lituanistki odbywają się w języku litewskim, ale często dążymy również do integracji. Na przykład organizujemy imprezę w języku litewskim i polskim. Dzieciom to się podoba, bo wtedy i my poznajemy polską kulturę, i one głębiej poznają kulturę litewską. Kolejną kwestią jest taka, że uczniowie zdają sobie sprawę, że nikt nie próbuje oddzielić ich od doświadczenia własnego narodu⁸ (Audronė Kuisytė-Zubkaitienė, nauczycielka języka litewskiego, www.Irt.lt, 6.09.2022).

W mediach podkreślano, że ważną kwestią jest również integracja mniejszości z resztą społeczeństwa, ponieważ wymaga ona znajomości języka państwowego, bez którego trudno w pełni uczestniczyć w życiu społecznym. Stąd w kształceniu nie można zaniedbać języka ojczystego i kultury polskiej, gdyż oba języki i obie kultury mogą współistnieć i wzajemnie się wzbogacać. Taką argumentację przedstawiła pochodząca z polskiej mniejszości narodowej Ewelina Dobrowolska, w 2023 r. tymczasowo pełniąca obowiązki ministra edukacji, nauki i sportu Republiki Litewskiej.

Ona sama, jako że ukończyła szkołę dla mniejszości narodowych, podkreśla potrzebę rozwiązania problemów, które pojawiają się w tym obszarze [edukacji], tak aby każde dziecko mieszkające na Litwie doskonale знаło zarówno swój język ojczysty, jak i język państwowy⁹ (Ewelina Dobrowolska, www.Irt.lt, 24.06.2023).

⁸ Oryg.: „Jei lituanistės organizuoja renginius, tai jie vyksta lietuvių kalba, bet neretai mes siekiame ir integracijos. Pavyzdžiui, darome renginį, kuriame skambėtų ir lietuvių, ir lenkų kalba. Ir tai patinka vaikams, nes tuomet ir mes pažįstame lenkų kultūrą, ir jie giliau pažįsta lietuvių kultūrą. Ir kitas dalykas – jie supranta, kad niekas nesiekia jų atitolinti nuo jų tautos patirčių”.

⁹ Oryg.: „Ji, baigusi tautinių mažumų mokyklą, pabrėžia, jog privalu spręsti ir šioje srityje [švietimo] iššylančias bėdas, kad kiekvienas Lietuvos vaikas puikiai mokėtų ir gimtąją, ir valstybinę kalbą”.

Innym ważnym czynnikiem wpływającym na poziom nauczania jest zgromadzona kadra pedagogiczna. Na jakość kształcenia wpływ ma wielkość szkoły, ponieważ do większych placówek łatwiej przyciągnąć lepszych nauczycieli. Tocząca się w mediach dyskusja o zaletach większych szkół w kontekście jakości kształcenia jest połączona z kwestią likwidacji małych szkół. W Sejmie RL w 2023 r. pojawił się *Projekt wytycznych polityki językowej państwa na lata 2023–2030 (Valstybinės kalbos politikos 2023–2030 metų gairių projektas, 27.04.2023, XIVP-2684)*, który zdaniem niektórych przedstawicieli mniejszości narodowych wymaga poprawek, ponieważ sytuacja uczniów w szkołach mniejszościowych uległaby pogorszeniu, gdyby został zrealizowany. Mer rejonu wileńskiego Robert Duchniewicz napisał do marszałek Sejmu Viktorii Čmilytė-Nielsen i wydał komunikat prasowy, w którym podkreślił, że dokument wymaga rewizji, ponieważ w ostatnich latach wyniki języka litewskiego w polskich szkołach się poprawiły. Polityk dostrzega, że można mieć poważne wątpliwości, czy rzeczywiście dokument ma na celu rozwiązanie problemów związanych z używaniem języka litewskiego, czy chodzi raczej o ułatwienie likwidacji sieci szkół mniejszości narodowych i wywołanie kolejnych konfliktów na tle narodowościowym.

Musimy dołożyć wszelkich starań, aby mniejszości narodowe nie czuły się wykluczone lub odrzucone, lecz aby – wręcz przeciwnie – były pełnoprawnymi uczestnikami życia publicznego i współtwórcami Litwy, z prawem do nauki zarówno języka państwowego, jak ojczystego¹⁰ (Robert Duchniewicz, mer rejonu wileńskiego, www.lrt.lt, 14.06.2023).

Istnieje również niezgodność wspomnianego dokumentu z *Ustawą o oświacie Republiki Litewskiej (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 27.06.2023, XIV-2097)*, w której wskazano, że szkoły mniejszości narodowych mają przeznaczać na nauczanie języka litewskiego co najmniej tyle samo godzin jak na nauczanie języka ojczystego. Znajomość języka państwowego i ojczystego jest prawem obywatelskim, którego realizację koniecznie trzeba zapewnić. Szkoły muszą stworzyć uczniom warunki do nauki zarówno języka państwowego (litewskiego), jak języka ojczystego oraz języka obcego.

Jako inny powód różnicy w wynikach egzaminów uczniów litewskojęzycznych i nielitewskojęzycznych, w szczególności gorszych wyników egzaminów z języka litewskiego, wymieniano w artykułach na ten temat niską jakość nauczania języka państwowego. Należałoby więc zacząć od poprawy sposobu nauczania zamiast od zmieniania przepisów w jednym akcie prawnym bez dostosowania go do innych aktów. Autorzy artykułów nie analizują, w jaki sposób należałoby podnieść poziom nauczania języka litewskiego. Ponadto przedstawiciele mniejszości narodo-

---

¹⁰ Oryg.: „Turime dėti visas pastangas, kad tautinės mažumos jaustųsi ne atstumtomis ar svetimomis, o priešingai – visateisiais viešojo gyvenimo dalyviais ir bendrais Lietuvos kūrėjais, turintiems teisę išmokti ir valstybinę, ir gimtąją kalbas”.

wych kwestionują zawarte w projekcie wytycznych stwierdzenie (*Valstybinės kalbos politikos 2023–2030 metų gairių projektas*), że przyczyną szkolnych niepowodzeń uczniów ze szkół mniejszości narodowych jest język kształcenia podstawowego i podręczniki w języku niepaństwowym (w nich upatruje się przyczyny nieznamomości terminologii litewskiej przez uczniów). Istnieją poważne wątpliwości co do słuszności nowego projektu i obawy, że może on doprowadzić do zmniejszenia liczby godzin kształcenia w języku mniejszości narodowej.

Zatem w dyskursie medialnym brakuje konsensusu co do najlepszych sposobów zmiany sytuacji nauczania języka polskiego w szkołach oraz sposobów na poprawienie wyników egzaminacyjnych absolwentów szkół mniejszości narodowych. Jednak sytuację należy zmienić, ponieważ nieznamomość języka państwowego ogranicza obywatelom Litwy możliwości ugruntowania się w życiu publicznym, nauce, polityce, kulturze i innych sferach, a w rezultacie – w zaprezentowaniu swojego języka ojczystego, polskiej kultury i polskiego dziedzictwa na Litwie.

4. NAUCZANIE JĘZYKA POLSKIEGO A KONTEKST WOJNY W UKRAINIE

Jednym z najważniejszych kontekstów pojawiających się w dyskursie prasowym o języku polskim na Litwie jest wojna w Ukrainie. Łącznie przeanalizowano 24 artykuły, w których dziennikarze, ich rozmówcy oraz eksperci z różnych dziedzin rozważają możliwość rezygnacji z języka rosyjskiego jako języka obcego w szkołach na Litwie i wymieniają jako alternatywę język polski. Wraz z rozpoczęciem przez Rosję wojny z Ukrainą w lutym 2022 r. stosunek Litwinów do języka rosyjskiego i jego nauczania znacząco się zmienił. W litewskich szkołach język angielski jest obowiązkowym pierwszym językiem obcym. Uczniowie mogą wybrać drugi język obcy. Wybór zależy od możliwości szkoły ze względu na zatrudnionych nauczycieli języków obcych. Według Ministerstwa Oświaty Republiki Litewskiej w roku szkolnym 2021/2022 75% uczniów wybrało język rosyjski, 17% – niemiecki, 7% – francuski, inne zaś języki (hiszpański, jidysz, chiński, włoski, szwedzki itp.) stanowiły zaledwie 1%. W założeniach ogólnego programu kształcenia jest przewidziane umożliwienie uczniom wyboru drugiego języka obcego spośród co najmniej sześciu języków europejskich oraz języków krajów sąsiednich. Jednak rzeczywista sytuacja w szkołach bardzo się różni od tego, co jest w założeniach. Rzadko się zdarza, by w ofercie szkolnej był do wyboru język polski, nie jest możliwy też wybór języka łotewskiego. Niemiecki i francuski mają długą tradycję w litewskich szkołach, są nauczyciele tych przedmiotów oraz zatwierdzone programy nauczania. Istnieją różne powody, dla których uczniowie wybierają język rosyjski, wśród nich wymieniano najczęściej następujące: litewskie szkoły nadal mają więcej nauczycieli języka rosyjskiego niż nauczycieli innych języków, większość rodziców dobrze zna rosyjski i potrafi pomóc swoim dzieciom, a język ten jest często używany w dużych mia-

stach, zwłaszcza w Wilnie i Kłajpedzie. W dyskursie prasowym podkreślono, że rosyjski był *lingua franca* w czasach sowieckich, stąd nawet ponad 30 lat po odzyskaniu niepodległości nadal jest nauczany w szkołach jako główny język słowiański i zastępuje wszystkie inne. W społeczeństwie istnieje przekonanie, że dobrze jest władać jednym językiem słowiańskim, bo nauczywszy się jednego, łatwiej się uczyć innych. Jednocześnie wraz z wybuchem wojny w Ukrainie powstało pytanie – dlaczego ma to być rosyjski? Zadaje je znana litewska językoznawczyni w jednym z najpopularniejszych portali informacyjnych, delfi.lt:

Wydaje mi się, że możliwość wyboru rosyjskiego jako języka obcego w szkołach mogłaby zostać utrzymana. Ale pod jednym warunkiem: po bardzo poważnej rewizji programu nauczania i po upewnieniu się, że nie jest przemycany tzw. *russkij mir* – imperialistyczne myślenie, które wbija do głowy, że kulturę należy postrzegać przez pryzmat wyjątkowej i szczególnej kultury rosyjskiej¹¹ (Jolanta Zabarskaitė, delfi.lt, 17.02.2023).

Przytoczony komentarz reprezentuje raczej umiarkowany pogląd, że krytyczny przegląd treści nauczania jest wystarczający, by pozwolić na dalsze nauczanie języka rosyjskiego. Jednak po wybuchu wojny w Ukrainie szczególnie wyeksponowano w prasie fakt, że aż 75% uczniów szkół litewskich w roku 2020/2021 jako drugi język obcy wybrało język rosyjski. W rezultacie wśród polityków pojawiły się głosy, że należy usunąć go ze szkół i zastąpić innymi językami.

Według danych Ministerstwa Edukacji, Nauki i Sportu w bieżącym roku szkolnym język rosyjski był najpopularniejszym drugim językiem: wybrało go prawie 15 tysięcy uczniów klas szóstych. Litewskie władze oświatowe zaleciły szkołom zrezygnowanie z języka rosyjskiego jako drugiego języka obcego¹² (www.lrt.lt, 10.02.2023).

W tym czasie w litewskich mediach pojawiły się artykuły, w których politycy i specjaliści do spraw oświaty sugerowali, że szkoły powinny całkowicie zrezygnować z języka rosyjskiego jako drugiego języka obcego. Zalecano zastąpienie go językiem polskim, być może też ukraińskim czy łotewskim. Ostatecznie jednak zdecydowano się skupić na nauczaniu języka polskiego, m.in. liczone na kontakty z Ambasadą Rzeczypospolitej Polskiej i Instytutem Polskim.

---

¹¹ Oryg.: „Man atrodo, kad rusų kaip užsienio kalbos pasirinkimas mokyklose galėtų išlikti. Bet su viena sąlyga: labai rimtai perkračius mokymo turinį ir įsitikinus, kad neeksportuojamas „russkij mir“ – imperialistinis mąstymas, kuris kalą į galvas, kad į kultūrą apskritai reikia žiūrėti per išskirtinės ypatingos rusų kultūros prizmę”.

¹² Oryg.: „Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos duomenimis, šiais mokslo metais rusų kalba, kaip antroji užsienio, mokyklose buvo populiariausia – ją pasirinko beveik 15 tūkst. šeštos klasės mokiinių. Lietuvos švietimo vadovai yra nurodę rekomenduojantys mokykloms atsisakyti rusų kaip antrosios užsienio kalbos”.

Jak najbardziej jestem za zwiększeniem dostępności języka polskiego w szkołach. I myślę, że to zdecydowanie jest obszar, gdzie można po dołożeniu starań to i tamto zrobić. Prawdopodobnie znaleźlibyśmy nauczycieli wśród tych, którzy uczyli w niektórych mniejszych polskich szkołach, a które być może wymagają połączenia¹³, więc niektórzy z tych nauczycieli mogliby uczyć Litwinów języka polskiego¹⁴ (Ingrida Šimonytė, premier Litwy, delfi.lt, 05.02.2023).

W 14 artykułach wspomniano również, dlaczego przejście z nauczania języka rosyjskiego na nauczanie języka polskiego w najbliższym czasie byłoby trudne. W wywiadach z dziennikarzami rozmówcy wymieniają dwie najważniejsze przeszkody w udanym wprowadzeniu języka polskiego obok niemieckiego i francuskiego: po pierwsze, brak przygotowanego programu nauczania języka polskiego jako obcego oraz, po drugie, brak wyszkolonych nauczycieli.

Byłoby to trudne [wprowadzenie języka polskiego jako drugiego języka obcego do szkół], ponieważ obecnie nie ma programu nauczania języka polskiego, a także nie ma zbyt wielu specjalistów, którzy mogliby go uczyć. [...] Znalezienie nauczycieli, którzy pracują [w tej dziedzinie], wymagałoby co najmniej czterech lat¹⁵ (Egidijus Milešinas, przewodniczący Litewskiego Związku Zawodowego Oświaty i Nauki, delfi.lt, 27.02.2023).

Z kolei w polskich szkołach może zabraknąć polonistów, ponieważ na Litwie odczuwany jest brak nauczycieli wielu przedmiotów. Z drugiej strony, obecni poloniści uczą polskiego jako języka ojczystego, podczas gdy nauczyciele podejmujący pracę w szkołach litewskich powinni być przeszkoleni do nauczania go jako języka obcego. Proces ten wymaga czasu i odpowiedniej metodologii. Należy także zauważyć, że na Litwie nie ma podręczników przeznaczonych do nauczania języka polskiego jako obcego, należałoby je sprowadzić z Polski, a ich treść musiałaby zostać dostosowana i uzupełniona o konteksty i realia istotne dla Litwinów. Większość polskich nauczycieli mieszka w Wilnie i w okręgu wileńskim, dlatego wprowadzenie możliwości wyboru języka polskiego jako drugiego języka obcego w innych regionach Litwy wymagałoby czasu.

Jeszcze jedna ciekawa myśl, która pojawia się w 3 artykułach, dotyczy korzyści płynącej z nauki języka polskiego jako drugiego języka obcego dla szkół i społeczeństwa. W artykułach podkreślano, że odczuwa się brak pedagogów, nie ma zbyt wielu młodych ludzi chętnych do podjęcia zawodu nauczyciela, brakuje również na-

¹³ Tu chodzi o konieczność połączenia małych szkół ze względów ekonomicznych.

¹⁴ Oryg.: „Aš tikrai už tai, kad lenkų kalbos mokyklose būtų kuo daugiau. Ir manau, kad čia tikrai yra kažkas, kur galima pasistengus šį bei tą nuveikti. Nes turbūt mokytojų turėtume iš tų, kurie dėstė kažkokiose mažesnėse lenkų mokyklose, kurias galbūt reikia jungti, ir kai kurie iš tų mokytojų galėtų pereiti dėstyti lietuviukams lenkų kalbą”.

¹⁵ Oryg.: „Tai [mokyklose pradėti mokyti lenkų kaip antrosios užsienio kalbos] padaryti būtų sunku, nes lenkų kalbos ugdymo programos šiuo metu nėra, o specialistų, galinčių mokyti, taip pat ne per daugiausiai. <...> Tai reikia bent jau ketverių ar daugiau metų investuoti, kad atsirastų mokytojų, kas dirba”.

uczycieli języka polskiego. W prasie wyrażono myśl, że gdyby w szkołach litewskich nie tylko na Wileńszczyźnie, ale także w innych regionach było dostępnych więcej nauczycieli języka polskiego, być może wzrosłoby zainteresowanie studiowaniem polonistyki.

W okręgu wileńskim jest wielu specjalistów w dziedzinie polonistyki, ale nie ma ich gdzie indziej. Dopóki język polski nie będzie nauczany na Litwie jako język obcy, dopóty na studia polonistyczne nie będzie przyjeżdżała młodzież z innych regionów¹⁶ (Irena Masoit, docent w Centrum Języka i Kultury Polskiej na Uniwersytecie Witolda Wielkiego, www.Irt.lt, 4.08.2022).

Najważniejsze przeszkody w rozpoczęciu nauczania języka polskiego jako obcego upatruje się w braku czasu potrzebnego na przygotowanie się do tego procesu oraz braku pomocy naukowych, z których można się uczyć. Jak widzimy, istnieją silne przesłanki, aby język polski stał się na Litwie popularniejszy, ale przedstawione są obiektywne powody, dlaczego nie nastąpi to w najbliższym czasie.

5. PRZEPISY REGULUJĄCE UŻYWANIE JĘZYKA POLSKIEGO

W 7 artykułach omawiano jeszcze jeden aspekt używania języka polskiego, dotyczący treści różnych dokumentów i ustaw państwa litewskiego. Przedstawiciele mniejszości narodowych, zwłaszcza Polacy, od wielu lat zabiegają o możliwość zapisywania w dokumentach swoich imion i nazwisk w języku oryginalnym ze znakami diakrytycznymi. W 2022 r., po wielu latach debat, Sejm przyjął ustawę o pisowni imion i nazwisk w dokumentach (*Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymas*, 4.05.2022, Nr. XIVP-2700) dopuszczającą pisownię imion i nazwisk w dokumentach z użyciem łacińskich liter: *w*, *x* i *q*, ale bez znaków diakrytycznych. Od wejścia w życie ustawy niewiele osób zmieniło swoje nazwiska.

Mówiono, że wszyscy Polacy będą mogli zmienić swoje nazwiska na oryginalne, ale to nieprawda [...], nie chcę zmieniać połowy swojego nazwiska¹⁷ (Liucina Kotlovskas, dyrektor Administracji samorządu Wilna, www.Irt.lt, 9.07.2022).

Media podają, ile osób skorzystało z tego prawa i jakie problemy się pojawiły. Niektórzy Polacy chcieliby zmienić swoje nazwiska, ale nie mogą, ponieważ zawierają one znaki diakrytyczne. W ciągu ośmiu miesięcy od wejścia ustawy w życie około

¹⁶ Oryg.: „Polonistikos specialistų daug yra Vilniaus apskrityje, o kitur jų nėra. O kol lenkų kalbos nesimokoma Lietuvoje kaip užsienio kalbos, tol ir studijuoti lenkų kalbos neateina jaunuoliai iš kitų regionų”.

¹⁷ Oryg.: „Buvo sakoma, kad visi lenkai gali perrašyti pavardes į originalias, bet tai – netiesa, [...], nenoriu keisti pusės pavardės”.

500 osób zmieniło swoje nazwiska. Zmieniono nazwiska z literami: *w, x, q* oraz kombinacjami liter: *cz, sz, sch*. Poza tym jednak 3 452 obywatele zapisało swoje nazwiska w języku niepaństwowym jeszcze przed wejściem w życie ustawy, dzięki wygranej w sądach. W mediach omówiono szereg przypadków, w których sądy podjęły różne decyzje.

Część obywateli Litwy nadal stara się o możliwość zapisywania w dokumentach swoich imion i nazwisk w języku oryginalnym, ze znakami diakrytycznymi. Ta kwestia była w sferze publicznej mocno upolityczniona i gorąco dyskutowana w społeczeństwie i mediach jeszcze przed wejściem w życie ustawy. Najczęściej poruszano ów temat w kontekście stosunków polsko-litewskich, pomijając fakt, że pisownia nazwisk ze znakami diakrytycznymi na bazie alfabetu łacińskiego dotyczy także innych mniejszości narodowych mieszkających na Litwie: Łotyszy (*ā, ē, ī, ŷ, ķ, ļ, ņ*), Estończyków (*ā, ō, ū, ō*), Szwedów (*å, ä, ö*) i innych. Warto podkreślić, że po przyjęciu ustawy nadal dyskutuje się o pisowni nazw własnych. Argumentów dostarczają obie strony: przedstawiciele mniejszości narodowych nie są zadowoleni z ustawy, ponieważ nie wszystkie litery mogą być zmienione, podczas gdy inni, rozważając dalszą perspektywę, postrzegają ten akt prawny jako zagrożenie dla języka litewskiego, ponieważ przestanie on być jedynym językiem w oficjalnych dokumentach. Niewielkie zmiany w pisowni imion i nazwisk mogą potencjalnie otworzyć drogę do dwujęzyczności i są postrzegane jako oznaki niszczenia języka narodowego.

Nie chcę być złym prorokiem, ale rezygnacja z pisowni nazw własnych w języku państwowym w końcu doprowadzi do zapisów dostosowanych do języka angielskiego, francuskiego, włoskiego, belgijskiego i innych języków na bazie alfabetu łacińskiego¹⁸ (Eugenijus Jovaiša, poseł na Sejm RL, www.lrt.lt, 29.03.2023).

Grupa posłów zaskarżyła nawet wspomnianą ustawę do litewskiego Sądu Konstytucyjnego. Sąd orzekł jednak, że nie jest ona sprzeczna z litewską konstytucją. Kolejny problem dotyczy używania w dokumentach litery *ł*. Wileński Sąd Rejonowy pozwolił jednej osobie narodowości polskiej na pisanie swojego nazwiska przez *ł*.

Według Wołkonowskiego cztery pokolenia jego rodziny nosiły nazwisko z podwójnym *w* i literą *ł*. W wyroku wydanym na jego korzyść sąd w Wilnie stwierdził, że polska litera diakrytyczna *ł* jest oparta na litewskiej literze *l*, a zatem taka litera w alfabecie litewskim jest możliwa¹⁹ (www.15min.lt, 7.12.2002).

¹⁸ Oryg.: „Nenoriu būti blogu pranašu, bet atsisakius valstybinei kalbai būdingo asmenvardžių užrašymo, ilgainiui atsiras jrašų, kurie bus pritaikyti prie anglų, prancūzų, italų, belgų ir kitokių lotyniškais rašmenimis rašančių kalbų”.

¹⁹ Oryg.: „J. Wolkonowskis teigia, jog keturios jo giminės kartos turėjo pavardę, kurioje buvo dviguba raidė w ir diakritinis ženklas ł. Jam palankiame sprendime Vilniaus teismas nurodė, kad lenkiška diakritinė raidė ł yra sudaryta lietuviškos raidės l pagrindu, tad tokia raidė, esanti lietuvių abėcėlėje, galima”.

Prokuratura Generalna zwróciła się jednak o ponowne rozpatrzenie tej sprawy, ponieważ w maju 2022 r. weszła w życie nowa ustawa o pisowni imion i nazwisk w dokumentach. Trybunał Konstytucyjny został poproszony o wyjaśnienie sytuacji, ponieważ litera ł jest diakrytyczna. W ten sposób procesy sądowe nie ustają, a w publiczne interpretacje prawa zaangażowani są nie tylko politycy, ale także różne organa sądowe.

Kolejny aspekt związany z użyciem języka polskiego opisany w mediach dotyczy wymagań językowych wobec dyrektorów instytucji oświatowych. Zgodnie z prawem muszą oni posługiwać się oficjalnym językiem litewskim oraz, zgodnie z wymogami kwalifikacyjnymi, jednym z języków obcych (angielskim, francuskim lub niemieckim). Od 2020 r. wymagana jest również bardzo dobra znajomość języka nauczania mniejszości narodowej (polskiego, rosyjskiego). Sąd doszedł do wniosku, że zgodnie z przepisami prawa i praktyką sądową mer rejonu wileńskiego może zawrzeć w opisach stanowisk w placówkach oświatowych wymóg znajomości języka mniejszości narodowej, którego dzieci uczą się w danej szkole. W związku z tym skarga przedstawiciela rządu Republiki Litewskiej w okręgach wileńskim i olickim dotycząca legalności takiego wymagania została odrzucona.

Przepisy obowiązujące na Litwie, w szczególności *Ustawa o języku państwowym (Valstybinės kalbos įstatymas, 1995-01-31, Nr. I-779)*, pozwalają na napisy informacyjne w dwóch językach z zastrzeżeniem, że pierwszym z nich koniecznie ma być litewski, zapis w innym języku może zaś wystąpić obok w tym samym lub mniejszym rozmiarze czcionki. Jednakże spory na ten temat od czasu do czasu trafiają do litewskich sądów i są opisywane w mediach. Jeden z takich przypadków omawiano w 2021 r., kiedy Państwowa Inspekcja Językowa nakazała, żeby znak publiczny w okręgu wileńskim informujący o granicy starostwa ławaryszki był zapisany wyłącznie w języku państwowym. Samorząd Rejonu Wileńskiego zwrócił się do sądu z argumentami, że drewniana tablica z napisami w języku litewskim i polskim nie narusza przepisów ustawy o języku państwowym. Prasa przekazała społeczeństwu werdykt sądowy, zgodnie z którym skarga Państwowej Inspekcji Językowej została odrzucona, ponieważ obowiązujące przepisy dopuszczają dwujęzyczność takich znaków.

Jak widać, w kontekście przestrzegania prawa mówi się o trzech aspektach użycia języka polskiego: o pisaniu imion i nazwisk, o umiejętnościach językowych dyrektorów instytucji oświatowych oraz o napisach informacyjnych w miejscach publicznych. Wiele z omawianych problemów wynika z dokumentów już przyjętych lub przyjmowanych na nowo, ponieważ praktyka stosowania się do nich nie jest uregulowana; być może owe dokumenty nie są kompletne, skoro pozostawiają pole do interpretacji przez sądy.

6. PODSUMOWANIE

W zebranych materiale są przedstawione aktualne tematy związane z językiem polskim na Litwie; część z nich jest problematyczna, ponieważ odzwierciedla niejednoznaczny stosunek społeczeństwa do decyzji polityków. W niektórych dziedzinach (np. w sprawie pisowni nazw osobowych ze znakami diakrytycznymi z innych alfabetów) istnieją dość znaczące różnice zdań, podczas gdy w innych – takich jak ułatwienie dostępu do nauki języka polskiego jako obcego w szkołach – nie ma podziałów. Artykuły z wybranego okresu odnosiły się do języka polskiego głównie w kontekście oświaty i prawodawstwa. Zaskakujące jest to, że prawie nieobecny był kontekst kultury polskiej, chociaż w tej dziedzinie miały ostatnio miejsce na Litwie różne wydarzenia, np. pojawiły się tłumaczenia książek z języka polskiego na litewski. Takie wyniki mogą wynikać również ze sposobu wybrania artykułów, ponieważ kolokacja „język polsk*” niekoniecznie musiała wystąpić we wszystkich tekstach dotyczących sytuacji języka polskiego na Litwie. Omawiano dwa tematy związane z oświatą: umożliwienie nauczania języka polskiego jako obcego oraz poziom nauczania języka litewskiego i innych przedmiotów w języku polskim. Chociaż plan kształcenia ogólnego zatwierdzony przez Ministerstwo Edukacji, Nauki i Sportu przewiduje możliwość nauczania w litewskich szkołach języków krajów sąsiednich jako języków obcych, to dopiero po zmianie sytuacji politycznej, w tym przypadku: po wybuchu wojny w Ukrainie, zainicjowano zmiany dotyczące wyboru języków obcych. Istnieje inicjatywa polityczna mająca na celu wprowadzenie do litewskich szkół języka polskiego jako języka obcego, jednak ten proces wymaga czasu. Jeśli chodzi o poziom nauczania języka litewskiego i innych przedmiotów, dziennikarze nie znaleźli jednoznacznego rozwiązania problemu, ponieważ istnieje wiele czynników wpływających na wyniki uczniów: wielkość szkół, kwalifikacje nauczycieli, treść programu nauczania, środowisko, w którym przebywają uczniowie, np. jak często słyszą wokół siebie język litewski i czy mają wiele okazji do mówienia w tym języku. Rząd proponuje zwiększenie liczby godzin lekcyjnych języka litewskiego i nauczanie niektórych przedmiotów w języku litewskim, ale przedstawiciele mniejszości narodowych twierdzą, że nie ma potrzeby wprowadzania większych zmian w programie nauczania. Należy jednak podnieść poziom nauczania języka litewskiego i stworzyć dzieciom warunki do komunikowania się po litewsku. Wyraża się obawę, że język może stać się powodem do zamykania małych szkół mniejszościowych. Część artykułów omawia sprawy sądowe dotyczące używania języka polskiego z ewentualnym naruszeniem prawa. Przedstawiana jest wówczas przede wszystkim problematyczna kwestia zapisu nazw osobowych i obecności napisów w języku polskim w przestrzeni publicznej, wskazuje się na obowiązujące prawo, przytacza wyrok sądu i opinie zainteresowanych stron. Tego typu badania ukazują też, jakie konteksty pozostają niezauważone przez media, ale są ważne zarówno dla mniejszości narodowych, jak i dla całego społeczeństwa.

Rola mediów jest kluczowa w kształtowaniu pewnych narracji, zwłaszcza tych dotyczących wspólnot narodowych. Argumenty, których dziennikarze używają do przedstawiania i omawiania bieżących spraw, wpływają na nastroje społeczne i oddziałują również na decyzje polityków. Przekaz medialny na temat sytuacji językowej pośrednio kształtuje postawy zarówno wobec języka polskiego, jak wobec polskiej wspólnoty narodowej. Ma to wpływ na szersze debaty, decyzje polityczne i postawy społeczeństwa litewskiego. Litwa i Polska mają długą i bliską sobie historię, stąd – mimo różnych nieporozumień w zakresie polityki – oczywiste są powiązania historyczne i kulturowe, dlatego konieczne jest poszukiwanie punktów stycznych, do których należą kwestie językowe.

Bibliografia

- Baker, C. 1992. *Attitudes and language*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Colleen, C. 2010. *News talk: Investigating the language of journalism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cramer, P. 2011. *Controversy as News Discourse*. Springer Netherlands.
- Dascal, M. 2005. Argument, war, and the role of the media in conflict management. W: *Jews, Muslims, and mass media: Mediating the 'other'*, Routledge Curzon Jewish studies series, s. 228–248. London/New York: Routledge Curzon.
- Dijk, T. A. V. 2008. *Discourse and context: A sociocognitive approach*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Duranti, A., Goodwin, C. 1992. *Rethinking context: Language as an interactive phenomenon*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Giles, D., Shaw, R. L. 2009. The psychology of news influence and the development of media framing analysis. *Social and Personality Psychology Compass* 3, s. 375–393.
- Gudavičienė, E. 2022. Diskursas apie lietuvių kalbą žiniasklaidoje: teminiai kontekstai ir kalbinės nuostatos. W: *Sociolingvistinė Lietuvos panorama: gyventojų kalbinės nuostatos ir kalbinis elgesys*, red. M. Ramonienė, s. 27–66. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Lietuva. *Švietimas šalyje ir regionuose* 2022. [tłum. Litwa. *Edukacja w kraju i w regionach* 2022] Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra. Online: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/08/Svietimas-Lietuvoje-2022-web.pdf> [dostęp: 5.06.2023].
- Lietuvos gyventojai 2021 metais. [tłum. Ludność Litwy w 2021 r.] Lietuvos Respublikos 2021 metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai. Online: <https://storymaps.arcgis.com/stories/d7ac6efa3e99480992e956f440a1b3ec> [dostęp: 10.11.2023].
- Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizė 2022. [tłum. *Analiza stanu oświaty mniejszości narodowych na Litwie* 2022] Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra. Online: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/05/Tautiniu-mazumu-svietimo-bukles-analize-2022-05-23.pdf> [dostęp: 5.10.2023].
- Reisigl, M., Wodak, R. 2001. *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism*. London: Routledge.

- Ruzaitė, J. 2017. Diversity of attitudes to English in non-professional public discourse: A focus on Lithuania: An analysis of the narratives people tell about English as a global language in the local context of Lithuania. *English Today* 33 (3), s. 15–24.
- Silverstein, M., Urban, G. 1996. *Natural histories of discourse*. Chicago: University of Chicago Press.
- Tautinių mažumų teisinis reglamentavimas* 2020. [tłum. *Regulacja prawna mniejszości narodowych* 2020] Vilnius: Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Online: <https://tmde.lrv.lt/uploads/tmde/documents/files/40323%20TMD%201%20dalis.pdf> [dostęp: 5.10.2023].

Ustawy i inne instrumenty prawne

- Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymas* [tłum. *Ustawa o pisowni imion i nazwisk w dokumentach*] (4.05.2022). Nr. XIVP2700.
- Dėl Lietuvos lenkų tautinės mažumos švietimo raidos strategijos patvirtinimo* [tłum. *O zatwierdzeniu strategii rozwoju oświaty mniejszości polskiej na Litwie*] (10.05.2005). Nr. 814.
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas* [tłum. *Ustawa o oświacie Republiki Litewskiej*] (27.06.2023). Nr. XIV2097.
- Valstybinės kalbos įstatymas* [tłum. *Ustawa o języku państwowym*] (31.01.1995). Nr. 1779.
- Valstybinės kalbos politikos 2023–2030 metų gairių projektas* [tłum. *Projekt wytycznych dla polityki językowej państwa na lata 2023-2030*] (27.04.2023). Nr. XIVP2684.

The situation of the Polish language in Lithuania: An analysis of Lithuanian media discourse

Summary

The aim of this article is to identify thematic contexts in which the Polish language is discussed in Lithuanian online news portals and to analyse how the situation of teaching, learning, and using the Polish language is presented in the media in terms of the rights of language users. The article overviews the status of the Polish language in Lithuania on the basis of analysis of Lithuanian information portals. For this purpose, the three most popular Internet portals were selected: delfi.lt, lrt.lt, and 15min.lt. Media articles were extracted using the Google Chrome Web Scraper tool. Seventy-two articles from the years 2019-2023 were chosen for the study. The articles covered topics such as the results of students' education in national minority schools, the level of Lithuanian language proficiency in minority schools, the teaching of Polish as a foreign language, public signs in Polish, and court cases concerning the use of the Polish language. During the selected period, the media articles primarily focused on the Polish language in the context of education and legislation, disregarding discussions related to Polish culture.

Keywords: Polish language – Lithuanian media – discourse analysis.

Adj. Marta Falkowska